

Litteratur og Kritik.

Kr. Erslev: Dronning Margrethe og Kalmarunionens Grundlæggelse. (O. m. T.: Danmarks Historie under Dronning Margrethe og hendes nærmeste Efterfølgere. 1375—1448. Første Del.) Kjøbenhavn 1882. 504 SS.

Dr. Erslevs Bog om Dronning Margrethe og hendes store politiske Gjerning fremtræder under en dobbelt Titel; den er i sig selv et afsluttet Hele, men tillige første Del af en samlet Fremstilling af Danmarks Historie i Aarene 1375—1448, altsaa i en hidtil af Historieskriverne meget forsømt Periode. Med stor Dygtighed har Forfatteren samlet de spredte Træk og sigtet Kilderne med et virkeligt kritisk Skarpsyn; han har beriget Nordens historiske Litteratur med et smukt Arbejde, der gjør ham Ære. For at kunne levere en fyldestgørende kritisk Anmeldelse af et saadant Værk kræves i Grunden et ligesaa indtrængende Studium af den deri behandlede Tids Historie, som det, Forfatteren har lagt derpaa; uden et saadant vil det i al Fald ikke være let at yde hans Arbejde fuld Retfærdighed, og man maa da nøjes med en Anmeldelse, hvori det kritiske Element træder mere i Baggrunden.

Den Margrethe, der skildres af Dr. Erslev, er i mange Punkter en anden historisk Personlighed end den, som man i den senere Tid i Almindelighed har været vant til at se i historiske Fremstillinger af Kalmarunionens Periode. Som han selv siger i sit afsluttende Kapitel, er den vigtigste Del af hans kritiske Undersøgelser netop den, som angaar Tiden efter

1397, og denne Tid er igjen den, som hidtil har været mindst behandlet. Dr. Erslev tager for den Opfatning af Margrethe, som han vil have fremkaldt, netop sit Udgangspunkt i den Maade, hvorpaa hun efter Unionens Istandbringelse søgte at gennemføre sin Styrelse af de 3 Riger; han gaar ud fra, at man maa dømme det forudgaaende Arbejde efter dets endelige Resultat: „den Karakter, som Unionen havde i sin første Tid, kaster dog et godt Lys over, hvorledes den maa være fremkommen“. Den Methode, som her er bragt i Anvendelse, er — skjønt ingenlunde undtagelsesfrit — ganske heldig for den politiske Histories Vedkommende og maa, naar den anvendes med Maadehold, næsten altid lede til et paalideligt Resultat.

Den Skildring, som Dr. Erslev meddeler af Dronning Margrethes Unionsstyrelse, er bygget paa grundige og omfattende Studier, og den gjør ogsaa et stærkt Indtryk af at være rigtig, saaledes at Fremtidens Forskning deri kan finde et paalideligt Udgangspunkt. Efter denne har Dronningens Hovedtanke med Unionsforholdet, da dette var grundlagt, været Udviklingen af en fast Kongemagt, og for at støtte denne formindskede hun de enkelte Folks nationale Selvstændighed; Kongedømmet skulde efter hendes Opfatning, saaledes som den staar for Dr. Erslev, sikres ved, at Danmarks Supremati over de to andre Riger blev grundfæstet. Herfra slutter han saa tilbage. Det i Kalmar forfattede Unionsdokument er ganske vist bygget paa Forudsætningen om Rigernes indbyrdes Lighed; men Dr. Erslev antager for givet, at det ikke har været noget Udtryk for Dronningens egne Tanker om, hvorledes Unionen rettelig burde være indrettet, og deri ser han igjen en Grund til, at Unionsakten for bestandig er bleven liggende i Udkast. Dette er som Forf. siger (S. 232), „baade mærkeligt og gaadefuldt“, og han søger da Grunden hertil i den Omstændighed, at Dronningen var misfornøjet med Udkastet, og at hun derfor foretrak at lade det blive liggende, som det var. Unionens Grundtræk bleve derfor noget helt Andet, end hvad der var forudsat i Udkastet, og Unionen blek faktisk ikke bygget paa Ligestilling, men paa Danmarks Overhøjhed. Dr. Erslev slutter nu, at Dronningen heller ikke har tilsigtet Andet, og at de

Træk af Tilnærmelse, man ellers har ment at kunne paavise, i sig selv synes at være uvæsentlige, og at de navnlig ikke kunne have nogen større Betydning for Unionens Stiftelse.

Uagtet Forfatterens Bevisførelse har mange gode Holdepunkter, tør alligevel Anm. ikke ubetinget slutte sig til hans Meninger om, hvad der var Dronning Margrethes Hensigt, da hun endnu var henvist til at forberede Unionen. Dr. Erslev har vistnok fuldstændig Ret i den Karakteristik, han giver af Unionsstyrelsen og af Margrethe som Forkæmperen for et stærkt Kongedømme. Men at følge ham videre, har sine Betænkeligheder, og det staar ikke aldeles klart, hvorvidt han ogsaa har Ret til derfra at slutte tilbage. Thi at Margrethes Hovedformaal i Overensstemmelse med de to Kongehuses Traditioner, hvis Arvtagerske hun var bleven, var at skabe en fast og stærk Kongemagt, det medfører ikke som nødvendig Følge, at hun fra først af har tænkt sig, at dette bedst skulde opnaaes ved at give Danmark Suprematiet over de to andre Riger. Selv om man, som Anm., giver Dr. Erslev Medhold i hans Meninger om Dronningens Tendens efter 1400, er det lige fuldt muligt og tænkeligt, at hun i sine yngre Aar virkelig har troet at kunne grundlægge baade Kongedømmet og Unionen paa en mere gennemført Ligestilling mellem Rigerne. At denne maatte opgives for Norges Vedkommende, havde sine naturlige Grunde; thi i dette Land kunde det unionelle Kongedømmes Sejer neppe lede til andre Følger end de, som den virkelig fik. For Sveriges Vedkommende er Spørgsmaalet neppe endnu tilstrækkelig udredet, og her er der altsaa fremdeles et uklart Punkt, som maaske i Fremtiden kan ventes bedre belyst. Men netop dette Punkt har megen Vægt for Bedømmelsen af, hvad der oprindeligt stod for Dronningen som hendes store politiske Maal. Hvis det skulde vise sig, at der ogsaa i Sverige var tilstede visse indre Forhold — gjerne helt andre end de, der herskede i Norge —, som medførte, at Dronningen, da hun først var bleven Landets Herskerinde, med Nødvendighed maatte slaa ind paa den Politik, som bestemte hendes Unionsstyrelse, da kan hun i al Fald have haft helt andre Tanker i den Tid, da hun endnu var henvist til at forberede sit

Fremtidsværk. I dette Tilfælde maa altsaa hendes endelige Unionsstyrelse under visse Forudsætninger til Dels betegnes som et Brud med hendes forudgaaende Politik. Et saadant Omslag har mange Sidestykker, og det vil ikke bidrage til at sætte Dronning Margrethe lavere som historisk Personlighed. I Begyndelsen af sin Bog (S. 48 flg.) synes Dr. Erslev selv at helde mere over til en Opfatning, der nærmer sig til den, som her er antydet.

Ligeledes synes det tvivlsomt, om der bag Margrethes Undladelse af at udfærdige en fuldgyldig Unionsakt med Nødvendighed ligger en saadan Plan, som den Forf. vil tillægge hende (S. 230 flg.). Denne kan have havt mange Grunde, hvorom der nu ikke kan vides Noget, og derfor bliver det saa meget betænkeligere at opstille nogen bestemt Paastand herom.

Anm. har saaledes udtalt sig om de Punkter, hvori han nærmest tror, at der vil kunne rejses Indvendinger mod Forf.'s Anskuelser. Som allerede anført, er Afsnittet om Unionsstyrelsen et meget fortjenstfuldt, maaske det bedste i Bogen; sammen med de kritiske Afhandlinger, hvori Dr. Erslev i den nærmest foregaaende Tid har underkastet enkelte Punkter en indtrængende Undersøgelse, er den i sin Helhed et Værk, der maa hilses med Glæde. Som Nordmand maa Anm. i denne Forbindelse kun beklage, at Forfatteren ikke har fundet sig opfordret til at gaa nærmere ind paa Spørgsmaalet om de Grunde, som fremkaldte Norges Dalen i det 14de Aarhundrede, men har ladet sig nøje med at pege paa Udviklingens Resultater. Det vilde være af megen Interesse, netop i vore Dage, at faa en udenfor staaende Historikers Udtalelser om det nævnte Punkt, og Dr. Erslev vilde maaske netop været den rette Mand for at behandle dette.

Yngvar Nielsen.